

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף פג

למדנו אתמול: אביי הסתפק באופן שאמר לה בשעת הקידושין 'הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון' וחזר ואמר 'לראובן ושמעון' ומסר לה את הטבעת. האם מה שאמר שוב 'לראובן ושמעון' הוא חוזר בו רק מה'חוץ מראובן ושמעון' וכוונתו להתיר אותה גם עליהם, וממילא הקידושין כשרים גם לדעת רבנן. או שכוונתו לחזור בו מכל מה שאמר ולומר הפוך: 'הרי את מותרת רק לראובן ושמעון ואסורה לכל אדם', וממילא הקידושין פסולים לדעת רבנן.

אם תמצא לומר מאי דאסר שרא: אם תנקוט כמו הצד הראשון בספק שכוונתו להתיר גם את ראובן ושמעון - מה הדין במקרה שכשחזר בו הוא אמר רק 'לראובן': האם כוונתו להתיר אותה לראובן והוא הדין לשמעון רק שהוא התחיל עם ראובן וקיצר בדבריו, או שכוונתו להתיר אותה רק לראובן ולהמשיך לאסור אותה על שמעון?

ואם תמצא לומר לראובן דוקא: אם תנקוט בספק הקודם שכוונתו להתיר אותה רק לראובן - מה הדין אם אמר רק 'לשמעון': האם כוונתו גם לראובן רק שהוא אמר את 'שמעון' משום שבו הוא סיים את דבריו מקודם, או שכוונתו דוקא לשמעון ולא לראובן?

בעי רב אשי: אם תנקוט בספק הקודם שכוונתו רק לשמעון - מה הדין כשאמר 'אף לשמעון' האם כוונתו לראובן וגם לשמעון, או שכוונתו לכל העולם וגם לשמעון (אך לא לראובן).

*

ת"ר לאחר פטירתו של רבי אליעזר.. להשיב על דבריו: להוכיח שלא כדברי רבי אליעזר הסובר שניתן לשייר בגט.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatlada18@gmail.com

052-342-4473

נענה רבי טרפון ואמר: אם הלכה האשה והתחתנה עם אחיו (היחיד) של הפלוני (שבעלה שייר אותו בגירושין ואסר לה להתחתן איתו), ולאחר מכן הוא מת בלא ילדים, היא לא תוכל להתייבם לאחיו משום שהיא אסורה לו, ואם כן נמצא שבעלה הראשון עקר את מצות יבום!

ובהכרח שהתורה לא היתה אומרת לעשות 'כריתות' שתעקור דבר מהתורה, ולכן יש לנקוט שלא כדברי רבי אליעזר, אלא הגירושין צריכים להתיר אותה לכל העולם ואי אפשר לשייר בהם.

נענה רבי יוסי הגלילי ואמר: היכן מצינו בתורה דבר שאסור לאיש אחד ומותר לאיש אחר? מה שאסור אסור לכל ואילו מה שמותר מותר לכל. ולכן בהכרח שלא יכולה להיות 'כריתות' כזו שתתיר אותה לחלק מהאנשים ותאסור אותה על חלק מהם.

נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר: המושג 'כריתות' הוא דבר שכורת בין האשה לבעלה, ואילו כאן הוא משאיר חלק מהקשר של הנשואין ביניהם, שהרי הוא לא מגרש אותה לגבי האיש הפלוני ומשאיר קשר נישואין איתה ביחס אליו.

נענה רבי עקיבא ואמר: אם היא תלך ותתחתן עם אדם מהשוק המותר לה ותלד בנים, ולאחר מכן תתאלמן (או תתגרש ממנו), ותלך להתחתן עם האיש שאסר עליה בעלה להתחתן איתו, נמצא למפרע שכלל לא היתה מגורשת והנישואין האמצעיים לא חלו ובניה ממזרים. ולכן בהכרח שהתורה לא היתה אומרת לעשות 'כריתות' כזו שיכולה להביא לממזרים.

דבר אחר: דבר נוסף: אם בעלה שגירש אותה שייר בגירושין פלוני כהן, ולאחר מכן מת בעלה, ונמצא שעכשיו ביחס לכהן היא אלמנה (שהרי לא נתגרשה מעולם מבעלה ביחס אליו) ולגבי שאר העולם היא גרושה (כי היא נתגרשה לכל העולם חוץ מהכהן), ובכל אופן היא נשארת אסורה להתחתן עם הכהן (אף שכתור אלמנה היא מותרת להתחתן איתו) בגלל 'ריח הגט' וכדלעיל (שלומדים מהפסוק "וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה" שאפילו שנתגרשה רק מאישה בלבד ולא הותרה לכל העולם היא נפסלת לכהונה).

ואם כן יש כאן קל וחומר: אם צד גירושין אסר אותה על הכהן אפילו שהוא איסור קל - איסור לאו לכהן להתחתן עם גרושה -, קל וחומר שאיסור אשת איש שהוא

חמור - שחייבים עליו מיתה - שיאסור את הגרושה הזו לכל העולם בגלל צד האישות שנשאר בה בכך שבעלה אסר אותה על הכהן, והיינו שהוא השאיר את קשר הנישואין לגבי הכהן. ומדוע באמת היא מותרת לכל העולם? אלא בהכרח שאי אפשר לשייר בגירושין ואין זו כריתות.

אין משיבין את הארי לאחר מיתה: כי אם היה רבי אליעזר חי אולי הוא היה עונה על קושיותיכם.

אמר רבא כולהו אית להו פירכא: לכל הקושיות הנ"ל יש פירכא ותשובה, חוץ מלקושיות של רבי אליעזר בן עזריה. וכפי שתבאר הגמרא בסמוך ('אמר מר וכו').

אמר מר נענה רב טרפון וכו'.

קושיא: **עוקר? איהו עקר?** מדוע הבעל הראשון עוקר דבר מהתורה? וכי הוא צריך לייבם אותה? תירוץ: **אלא מתנה לעקור דבר מן התורה.** קושיא: **מי קאמר לה וכו':** וכי הוא עשה איתה תנאי שהיא חייבת להתחתן עם אחיו של הפלוני שאסרה עליה? תירוץ: **אלא גורם וכו'.** קושיא: **גורם? אלא מעתה בת אחיו לא ישא וכו':** אם יש לו רק אח אחד יהא אסור לו להתחתן עם בת אחיו, כי אם הוא ימות בלא בנים לא יוכל אחיו לייבם את אשתו שהיא ביתו. והרי מותר לו להתחתן עם בת אחיו ואנו לא אומרים שהוא גורם לעקור דבר מהתורה! וזוהי באמת הפירכא שיש על קושיית רבי טרפון.

ובמאי? ואיך למד רבי טרפון במחלוקת רבי אליעזר וחכמים. שהרי למדנו למעלה מחלוקת תנאים בפירוש מחלוקת רבי אליעזר וחכמים: האם הם חולקים באופן שאמר 'חוץ מפלוני', או באופן שאמר 'על מנת שלא תנשא לפלוני'.

אילמא בחוץ: אם נאמר שרבי טרפון סובר שהמחלוקת היא 'בחוץ' ובזה הקשה על רבי אליעזר הסובר שניתן לשייר בגירושין - והרי אין כלל קושיא מיבום, כי רבי אליעזר מודה ש באומר 'חוץ מפלוני' אם הלכה האשה והתחתנה אם אדם המותר לה ולאחר מכן נתגרשה או נתאלמנה, היא מותרת כבר להתחתן עם הפלוני שהיה אסור לה, משום שברגע שהיא התחתנה עם הראשון ניתק הקשר שהיה לה מבעלה. ואם כן ברגע שהיא התחתנה עם אחיו של הפלוני והוא מת היא כבר מותרת להתייבם לאחיו הפלוני שהיה אסור עליה. אלא רבי טרפון סובר שהמחלוקת היא ב'על מנת', ולכן גם לאחר שהיא מתחתנת התנאי נשאר קיים

(ואם היא תתיכנס לאחיו יתברר למפרע שהגט לא חל כלל והיא אוסרה עליו באיסור אשת איש מהבעל הראשון).

נענה רבי יוסי הגלילי ואמר וכו':

קושיא: ולא? והרי תרומה וקודשים: שאסורים לישראל ומותרים לכהנים. תירוצ: באיסור 'אשה' קאמרינן. קושיא: והרי עריות: שאסורים לקרובי משפחה שלהם ומותרים לשאר העולם. תירוצ: באישות קאמרינן: אנו מדברים באיסור שנעשה על ידי קידושין. קושיא: הרי אשת איש: מותרת לבעלה ואסורה על כל העולם? E וזוהי הפרכא על קושיתו של ריה"ג!

ובמאי?: אי אפשר לומר שרבי יוסי הגלילי סובר שמחלוקת רבי אליעזר וחכמים היא ב'על מנת', כי אם כן אין קושיא מדוע רבי אליעזר מתיר אותה לכל העולם ואוסר אותה לפלוני ב'על מנת' - משום שהתנאי היה רק שלא תחתן עם פלוני אך לא היה תנאי שלא תזנה איתו, ואם כן אי אפשר לומר שהיא מותרת לכל העולם ואסורה על הפלוני, כי גם לפלוני היא לא אסורה לגמרי אלא מותרת בזנות. אלא בהכרח שמחלוקתם היא ב'חוץ' ומכיון שהוא שייר בגירושין היא נאסרת לגמרי על הפלוני הזה.

נענה רבי עקיבא ואמר וכו':

קושיא: אי הכי בכולה תנאי וכו': אם כן בכל התנאים שנעשים בגיטין לא נתיר לה להתחתן כי נחשוש שמא התנאי לא יתקיים לבסוף ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים.

ובמאי?: אי אפשר לומר שרבי עקיבא סובר שמחלוקת רבי אליעזר וחכמים היא ב'חוץ', שהרי כאמור רבי אליעזר מודה ב'חוץ' שאם התחתנה עם איש המותר לה יכולה לאחר מכן להתחתן עם הפלוני, ואין כלל קושיא. אלא בהכרח שהמחלוקת היא ב'על מנת' והתנאי אינו פוקע לעולם.

דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן וכו':

ובמאי?: אי אפשר לומר שרבי עקיבא סובר שמחלוקת רבי אליעזר וחכמים היא ב'על מנת', שהרי כאמור כל התנאי היה רק שלא תחתן עם הכהן הזה אבל היא מותרת לו בזנות (מצד התנאי), ונמצא שהיא נחשבת גרושה גם לגבי הכהן הזה. ואם כן אי אפשר כבר לומר קל וחומר שבגלל הצד אשת איש תהא אסורה על כל

העולם, משום שאין בה צד אשת איש לגבי הפלוני הזה כי כאמור היא מותרת לו בזנות.

קושיא: ורבי עקיבא אי חוץ סבירא ליה וכו': אם רבי עקיבא סובר שהמחלוקת היא ב'חוץ' - שיקשה רק את הקושיא השניה, ואם הוא סובר שהמחלוקת היא ב'על מנת' - שיקשה רק את הקושיא הראשונה? תירוץ: **רבי עקיבא שמיע ליה וכו'**: הוא שמע שיש שתי דעות ולכן הוא הקשה לפי כל דעה.

קושיא: ומאי פירכא: מה אפשר להקשות על דברי רבי עקיבא (כפי שאמר רבא)?

אם נאמר שהפירכה היא שאיסור כהונה שונה משאר איסורים כי התורה ריבתה מצוות מיוחדות לכהנים, ולכן אי אפשר לעשות קל וחומר מכהנים לישראלים. אך קשה: הרי רבי אליעזר עצמו למד את האפשרות לשייר בגירושין מכהנים - מהפסוק "**וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה**" שאפילו לא נתגרשה אלא מאישה אסרה לכהונה וכו', (והוא לא נמנע מללמוד מכהנים אפילו לקולא - שאפשר לשייר בגירושין, כל שכן שנלמד מהם לחומרא - שצד האישות שבה יפסול את כל העולם עליה)!

תירוץ: **רבא כרבי ינאי משום זקן אחד קא מתני:** רבא למד שהמקור של רבי אליעזר אינו מהפסוק הנ"ל אלא מהפסוק שהביא לעיל רבי ינאי בשם זקן אחד "**וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיתָה לְאִישׁ אֲחֵר**" שאפילו לא התירה אלא לאיש אחד הרי זו מגורשת.

למימרא דרבי יהושע כוותיה סבירא ליה: מדברי רבי יהושע משמע שהוא סובר כרבי אליעזר, והרי הוא עצמו הקשה עליו (כפי שתביא הגמרא בסמוך)? תירוץ: **הכי קאמר להו:** כך הוא אמר לחכמים: גם לי עצמי יש קושיא עליו, אבל בין לי ובין לכם אין להקשות על הארי לאחר מיתה.

ומאי פירכא דרבי יהושע? דתניא וכו': הגמרא מביאה את קושיתו של רבי יהושע.

מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה: נאמר "**כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְבָעֻלָה וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חַן בְּעֵינָיו כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוּת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סִפֵּר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ: וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיתָה לְאִישׁ אֲחֵר**". המצב של קודם הקידושין (= ההויה) השניים, כלומר לאחר הגירושין קודם הקידושין - הוקש בפסוק למצב של קודם הקידושין הראשונים כשהיתה פנויה. כמו שקודם הקידושין הראשונים היא לא היתה קשורה לאף אדם, כך גם קודם הקידושין השניים היא

צריכה להיות במצב שאינה קשורה לאף אדם. ואילו לדעת רבי אליעזר קודם הקידושין השניים היא עדיין קשורה לבעלה הראשון כי הוא שייר בגירושין.

השיב רבי שמעון בר אלעזר תשובה לדברי רבי אליעזר: הנ"ל: היכן מצינו שהנשואין עם הבעל הראשון אוסרים אותה על הפלוני (כי הוא שייר אותו בגירושין), ואילו הנשואין עם הבעל השני יתירו לה להתחתן עם הפלוני הזה?

קושיא: ולא? והרי יבמה: שאיש אחד - הבעל - אוסר עליה להתחתן עם כל העולם, ואילו איש אחר - היבם שחולץ לה מתיר אותה להתחתן עם כל העולם. תירוץ: **התם יבם וכו':** באמת היבם הוא זה שאוסר עליה להתחתן עם כל העולם ולא בעלה (כי בעלה מת ורק בגלל שהיא צריכה להתייבם לאחיו היא אסורה), והוא גם זה שמתיר אותה בחליצה.

קושיא: הרי נדרים: והרי בנדרים איש אחד אוסר - הנודר בעצמו, ואילו איש אחר מתיר את הנדר - החכם. תירוץ: **הא א"ר יוחנן:** שהחכם מתיר את הנדר רק בחרטה, כלומר החכם פותח 'פתח' לנודר שאם היה יודע שכך יקרה בעקבות הנדר הוא לא היה נודר. ונמצא שאין כאן 'התרה' אלא הנדר בטל מעיקרו.

קושיא: הרי הפרת הבעל וכו'. תירוץ: **התם כדרב פנחס וכו':** ונמצא שהבעל לא מתיר את הנדר אלא הנדר בטל מאילו כי היא נדרה אותו רק על דעת שיסיכים לו בעלה.

הגמרא חוזרת לדברי רבי אלעזר בן עזריה: **נענה רבי אליעזר ואמר וכו'.**

קושיא: ורבנן האי 'כריתות' מאי עבדי ליה: ושאר החכמים שלא הקשו את קושית רבי אליעזר בן עזריה, מה הם לומדים מהמילה 'כריתות'?

לכדתניא הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין.. לעולם: היא נשאת קשורה אליו עד המות ולכן אין זה 'כריתות', אבל אם עשה את התנאי רק לשלושים יום הרי זו כריתות, והגט חל מיד אלא שהיא צריכה לקיים את התנאי.

ואידך: ורבי אליעזר לומד ש'תנאי לעולם' אינו כריתות מכך שהיה אפשר לכתוב רק 'כרת' ונכתב 'כריתות'. **ואידך:** ואילו רבנן לא לומדים לימוד כזה של 'כרת כריתות'.

אמר רבא הרי זה גיטך על מנת וכו'.

קושיא: מאי שנא חיי פלוני וכו': אם כשעושה את התנאי שלא תשתה יין 'כל חיי פלוני' זו כריתות - בגלל שהפלוני הזו עלול למות ויפקע הקשר בינה לבעלה ויש כאן כריתות, אם כן גם כשאמר הבעל 'כל חיי' עלול הבעל למות לפניה ונמצא שהגט עשה כריתות.

אלא אימא: אלא כך צריך לומר בדברי רבא: האומר 'כל ימי חייכי' (חייך שלך) אין זו כריתות כי היא קשורה בו כל חייה, אבל האומר 'כל ימי חיי' או 'כל ימי חיי פלוני' הרי זו כריתות.

*